

Cerkveni

GLASILO SLOVEN
SKIH CERKVENIH
GLASBENIKOV

Glasbenik

ŠT. 11, 12

NOVEMBER, DECEMBER 1944

LETO 67

Pravilnik

za cerkvene pevce v ljubljanski škofiji.

Odobren z odlokom škof. ordinariata v Ljubljani z dne 31. oktobra 1944, št. 1570.

1. V cerkvah in kapelah ljubljanske škofije so za cerkveno petje postavljeni pevski zbori, katerih predstojnik je župnik oziroma rektor cerkve ali kapele. Petje vodi pravilno nastavljeni organist oziroma pevovodja.

2. V cerkveni pevski zbor se sprejemajo pevci, ki imajo zmožnost in veselje do cerkvenega petja, ki hočejo sodelovati predvsem v čast božjo, v svoje in vernikov posvečevanje in so pripravljeni podvreči se škofijskemu pravilniku za cerkvene pevce. Biti morajo neomadeževanega življenja, dejavni katoličani, ki prejemajo zakramente, poslušajo božjo besedo ter žive po naukih in zapovedih Cerkve. Sodelovanje pri cerkvenem petju je načelno brezplačno.

3. Sprejemanje in odslavljanje pevcev iz zbora se sme vršiti samo s privoljenjem župnika oziroma rektorja cerkve ali kapele.

4. Obisk pevskih vaj je za vse cerkvene pevce obvezen; kdor k vajam ne hodi redno, v cerkvi na koru ne more sodelovati.

5. Pevci naj v cerkev in na kor prihajajo že pred začetkom božje službe, odhajajo pa po končanem cerkvenem opravilu. Če kdaj ne morejo priti pravočasno ali morajo predčasno oditi, naj se pri pevovodju opravičijo.

6. Na koru naj bodo pevci ločeni tako, da se pevci postavijo na eno, pevke na drugo stran. Pri petju naj bodo pazljivi in naj natančno slede pevovodju.

7. Ko pridejo pevci na kor, naj za trenutek pokleknejo, počaste Boga in mu darujejo svoje petje. Pri maši naj med premori radi obračajo svoj pogled na oltar. Tudi naj premišlujejo besedilo, ki so ga odpeli, ali tisto, ki bo sledilo. Hvalevredno je, če imajo pri sebi primeren molitvenik. Če je med opravilom cerkveni govor, naj ga pazljivo poslušajo.

8. Na koru morata vladati mir in molk in je zato prepovedano vsako nepotrebno pogovarjanje, šepetanje in smejanje ter sploh vse, kar se v cerkvi ne spodobi.

9. Pevci naj pazijo na note, naj jih ne pregibajo, nanje ne poklekujejo in naj jih po končanem petju odlože zravnane na določeni prostor.

10. Na korih naj se goji v prvi vrsti zborovsko petje. Ker Cerkev solistično petje odklanja, naj pevska mesta v skladbah, zložena za en glas, pojo vsi pevci tistega glasu; posamezni solisti nastopajo le takrat, ko se kako solistično mesto izvaja hkrati s spremljajočim zborom.

11. Pevci so dolžni pevovodju oziroma organistu spoštovanje in pokorščino. Med seboj naj si bodo dobri, naj bodo enotna pevska družina, naj pazijo na dobro ime zbora in naj se vneto trudijo za skupen uspeh.

12. Pevci, ki bi se temu pravilniku ne pokorili, naj se, če bi nekaj dobrohotnih opominov nič ne izdalo, iz pevskega zbora odslové.

Janez Kalan:

Ali hočemo ali nočemo?

Analiza dr. Kimovčevega predavanja o ljudskem petju.

Pri tako obilnem branju, kakor nam je v navadi, ko eno branje pobija drugo, radi hitro pozabimo, kar smo brali. Če si hočemo kaj važnega, kar smo brali, v spominu ohraniti in od tega res kaj imeti, moramo prebrati večkrat, najmanj pa dvakrat.

Zato je prav, če se na dr. Kimovčevo predavanje o ljudskem petju, objavljeno v zadnji številki »Cerkv. Glasbenika«, ozremo še enkrat. Razkrojimo si, oziroma povzemimo glavne misli iz njega, da jih ne pozabimo! Vredne so in potrebno je, da jih ohranimo v spominu.

Najprej pove, da je bilo ljudsko petje po slovenskih cerkvah od Ciril-Methodovih časov do pred kakih sto leti splošno v navadi. Da je bilo to edino petje po cerkvah; drugega petja niso poznali.

To ljudsko petje imenuje »bohotno cvetoče, po vsej slovenski zemlji mogočno se raztezajoče, prebogato rodno drevo«.

Potem poudarja važnost, pomembnost in odličnost ljudskega petja. Pravi, da »smo edini v prepričanju, da je ljudsko petje dejansko udeleževanje ljudstva pri vsakovrstnih cerkvenih opravilih in s tem tudi za versko življenje ljudstva zelo pomembno«.

Ljudsko petje je bilo od vseh početkov vedno v Cerkvi v navadi.

Pri prvi sv. maši na svetu — zadnji večerji — je bilo ljudsko petje. Jezus je pel z apostoli.

(Mimogrede bodi povedano, da iz popolnoma zanesljivega privatnega razodetja vemo, da je Jezus tudi s svojo materjo Marijo večkrat prepeval v čast nebeškemu Očetu.)

Ljudsko petje je bilo v navadi pri prvih kristjanih. Sv. Pavel ga v več svojih pismih toplo priporoča.

Papeži so ga gojili, pospeševali in zabičevali.

Trije ljubljanski škofje: Missia, Jeglič in Rožman, so ga priporočali ali zahtevali.

Škof Slomšek je bil zanj ves vnet. Poslušajte še enkrat, kako govori o njem: »Ko so gospod fajmošter iz kancelna prazniško pesem začeli in je vsa cerkev za njimi glasno potegnila, se nam je zdelo, da smo v nebesih in svete skrivnosti gledamo... Svete pesmi, koje sim slišal na paši kakor doma, posebno pa v cerkvi, so mi kakor rajni glasovi iz zgubljenega raja. Pač smo se veselili svetkov in ves teden smo poskušali sveto pesm, ki bi se prihodnjo nedeljo ali sveto godovno zapela in oživela srca vernih«...

Ali je mogoče dati ljudskemu petju krasnejše spričevalo?

Potem pa Slomšek pravi:

»V sedanjih dneh so takšne pesme večidel po slovenskem vtihnile; nove so jih spodlezle, toda boljšega duha med ljudmi niso donesle, najsi so ravno bolj vbrane.«

Jezuit p. Zuban pa je dal našemu ljudskemu petju na evharističnem kongresu pred vsem svetom tole sijajno spričevalo: »Teh 150.000 duš je pelo tako

enotno kakor zbor umetnikov. To je najlepši zbor, kar sem jih kdaj slišal.«

Glejte, kakšen zaklad imamo v našem ljudskem petju! In mi ga ne cenimo in ne izrabljamo!

Kako je torej zdaj z našim ljudskim petjem?

Dr. Kimovec pravi: »Borni, pa danes vendarle bolj veselo upanje vzbujajoči začetki.«

Potem pa pove vzrok, zakaj je ljudsko petje tako propadlo: »Vzrok je enostransko pojmovana glasbena izobrazba.«

To je povedano abstraktno. Zatem pove konkretno: Temu so krive orgle. Toda — kaj orgle! Orgle so mrtev instrument. Krivi so tisti, ki za orglami sede: organisti oziroma pevovodje.

»Orgle so z učitelji-organisti ljudsko petje kar na mah odpravile.« »Gorje, če bi si bil kdo lotil še v cerkvi spod kaj zraven zapeti!« »Ljudje torej niso smeli peti.«

Zdaj pa vemo! Povedal nam je strokovnjak.

Dostavimo pa temu še besedo: Kakor so bili organisti ali pevovodje krivi, da je ljudsko petje prenehalo, tako so krivi danes, da ljudsko petje ne oživi.

Če drugi ljudje ne smejo v božjo čast peti, komu v čast pa pojejo potem izbrani pevci: Bogu ali...?

Če kje, je ljudsko petje primerno na božji poti. A na Brezjah je bilo celo pri petih litanijah — kjer je ljudsko petje še najbolj v navadi — orglanje in petje tako naglo, da ljudje niso mogli prav nič zraven. Videlo se je jasno, da je bil tak hiter tempo namenoma, da bi ljudje ne mogli peti. Ko sem organista vprašal, zakaj tako, mi je odgovoril: Mi smo se tako učili. Foerster nam je rekel tako in tako...

Slišimo celo, da še po raznih ženskih redovnih cerkvah in kapelah nočejo o ljudskem petju nič slišati. Celu sinodalne določbe se po večini cerkva in kapel ne spolnjujejo. In vendar sinodalne določbe vežejo pod grehom. Če ne smrtnim, pa vsaj malim. A zdi se, da se nekateri za mali greh malo zmenijo.

Potem ni čudno, če so ljudskega petja »šele kaj borni... začetki«.

Ali pa je to potrebno, da so šele tako borni začetki? Zakaj pa imamo sinodo? Zato, da se njeni predpisi poljubno razlagajo in poljubno prezirajo?

Kdo pa je odgovoren za to, da se sinodalne določbe izvršujejo? In kdo je gospodar v cerkvi? Ali je kor absoluten, neodvisen gospodar in nedotakljiv?... Župnik ali rector ecclesiae je odgovoren in odločilen za vso božjo službo — s petjem vred.

Torej je končna krivda, da se ljudsko petje pri nas ne razmahne, le na župnikih in rektorjih cerkvá in kapel — in pa na nadzornikih cerkvenega petja.

Če pa dr. Kimovec pravi, da je ljudsko petje »nedopovedljivega pomena« — kar nam potrjuje tudi veliki Slomšek — in da »mora postati hrbtenica našega cerkvenega petja«, potem pač ne gre, da se z ljudskim petjem tako poljubno in tako bagatelno postopa, kakor da nas cerkvene določbe nič ne brigajo!

Torej: Ali hočemo — ali nočemo imeti ljudsko petje? Če ga nočemo, zakaj potem sinodalne določbe, ki ga ukazujejo? Če ga pa hočemo, zakaj ga bolj ne gojimo in zakaj ga od pevovodij ne zahtevamo? Ali pa je ljudsko petje res tako težko vpeljati?

Po moji misli bi se dalo kmalu bolje uvesti, ko bi bilo malo več dobre volje in malo več odločnosti. In več vestnosti v izvrševanju cerkvenih predpisov.

O improviziranju na orglah.

(Konec.)

Kakšna naj bo improvizacija na orglah v glasbeno-oblikovnem oziru in kakšna po svoji vsebini oziroma po svojem značaju in duhu, ki naj jo preveva?

V glasbeno-oblikovnem oziru improvizacija utegne biti najprej kratka ali razširjena kadenca oziroma stavek. Nato dvo- ali tridelna perioda oziroma krajši ali daljši periodični preludij, ki simetrično spaja posamezne stavke v celoto. Potem prost preludij, ki ne stremi tolikanj po simetričnosti, pač pa se bolj prosto, vendar enotno razvija od začetka do konca. Isto tako figuriran preludij, ki uporablja melodično in akordno figuracijo v posameznih glasovih. Motivični preludij, ki uporablja kak značilen motiv in ga prinaša dosledno zdaj v enem zdaj v drugem glasu. Pri tematičnem preludiju nastopa že bolj razvita tema, najbolje prosto imitatorično in s primernimi modulacijami. Pri fugiranem preludiju pristopi k začetni tematiki navadno kot srednji del kontrapunktično fugiran odstavek. Dalje so možni koralni oziroma pesemski preludiji, ki imajo za podlago kak koral oziroma cerkveno pesem in jo obdelajo na različne načine: figurativno, imitatorično-tematično, kanonično. Končno pridejo pri improvizaciji v poštev še: fugeta, fuga, tokata, sonata, fantazija, variacije, trio, pasakalija.

Sicer se bodo vseh teh improvizacijskih načinov in zlasti daljših, težjih, umetnejših oblik posluževali le redki, izbrani, posebno zmožni organisti; krajše, zlasti kadence, kratke modulacije, krajše predigre, medigre in poigre, harmonično in kontrapunktično izpeljane, pa že morajo improvizirati organisti sploh.

Kako naj se v raznih naštetih orgelskih oblikah vadimo?

Poudaril sem že, da je improvizatorju potrebno znanje harmonije, kontrapunkta, oblikoslovja. Na podlagi tega znanja bo pri učenju improvizacije začel vse to uporabljati praktično, deloma že na klavirju ali harmoniju in na orglah samih. Pričel bo s kadencami, sestojecimi iz glavnih trozvokov: I V I, I I V I, I I V V I, I V I V I. Te zveze bo vadil v raznih tonovskih načinih in v vseh legah sestavno in rastavno. Nato bo kadence razširil s trozvoki stranskih stopenj: zlasti šeste med prvo in četrto ali za peto, druge pred peto itd. Mesto trozvoka bo začel tu in tam rabiti sekstakorde, predvsem glavnih stopenj, kar bo izgledilo basovske postope. Potem glavne septakorde, to je pete in sedme stopnje in njih obrnitve. Kvartsektakorda se bo poslužil zlasti kot zadržka na peti, prvi, pa tudi na četrti stopnji.

Pri teh začetnih improvizacijskih vajah svetujejo nekateri glasbeni pedagogi, naj v začetku akorde kar enostavno vežemo in mislimo samo na njih pravilne zveze ter tako ustvarjamo štiri-, osem- do dvanajsttaktne allabreve stavke. Pri takem snovanju nastopijo isti akordi lahko ponovno, samo v različnih legah. To pa že vodi k melodiji, kar je tudi važno in mora tudi improvizatorju postati vedno važnejše.

Melodika bo v teh začetnih improvizacijah zelo pridobila tudi z uporabo prehajalnih in menjalnih tonov, zadržkov in drugih okraskov. Figuracija naj postaja polagoma motivična; porabljeni motiv naj se pojavlja n. pr. ne samo v zgornjem glasu, temveč tudi posnemajoče zdaj v višjem, zdaj v srednjih in še v najnižjem glasu. Vse seveda na harmonični podlagi.

Nato je treba te kadence razpletati periodično: kot zaključno urejene stavke in periode, kjer naj se predvsem v zgornjem stavku že kaže izražena melodika. Tu je važno buditi si smisel za arhitektoniko, za smiselno gradbo glasbenih misli. In to je treba delati zavestno: se osredotočiti,

zbrati, se nadzirati, se siliti k oblikovno čim boljši izvedbi, ker tudi pri prosti igri mora vladati neka vezanost, neka enotna urejenost.

Iz osemtaktne periode, pri kateri se prvi stavek navadno polovno konča in šele drugi popolno, preidemo k improviziranju dvojnih period. Prva perioda tu najboljše modulira ali v zgornjo dominantno oziroma kam drugam, druga pa zopet redno zaključí v prvotnem tonovskem načinu. Pri teh vajah se poslužujemo tudi že stranskih čveterozvokov, glavnih nonakordov, sekvenc in krepkejših modulacij.

Vse te improvizacije je najbolje izdelovati najprej pismeno in šele potem v faktični in praktični igri.

Sporedno s temi vajami je umestno vaditi se tudi v prostem — „prima vista“ spremljanju cerkvenih ljudskih pesmi, najprej samo akordno, potem tudi glasovno bolj razgibano. Isto tako v prostem spremljanju krajših koralnih odgovorov.

Sledilo bo improviziranje pred-, med- in poiger; zopet najprej pismeno, potem v prosti igri. Te igre bodo ali prosto iznajdene, še bolj pa v svojih motivih naslonjene na pesmi, ki naj jih uvajajo, zaključujejo itd. Možne so ali samo harmonsko (akordno) izvedene s primernimi melodičnimi okraski ali kontrapunktično, da vodimo glasove kar moč samostojno. Take improvizacije so lahko tudi samo dvo- ali troglasne, seveda tudi štiri- in večglasne. Tudi te je treba izdelovati — kakor kontrapunktične vaje same — najprej pismeno. Kontrapunkt pri teh improvizacijah pa sme biti oziroma naj bo redno prost, ne strog, ker bi strogi kontrapunkt omejeval in oviral prosto fantazijo. Na vsak način pa mora organist-improvizator biti temeljito podkovan tudi v strogem kontrapunktu; sicer se bo ta primanjkljaj vedno kazal tudi pri njegovi četudi bolj prosti igri.

Improvizacije pred- in poiger naj bi potekale predvsem v trodelni pesemski obliki: prvi del modulira v dominantno, drugi vodi nazaj v prvotni tonovski način, na kar sledi ponovitev prvega dela s sklepom v toniki; mogoč je pa tu tudi tretji del z novo vsebino.

Nadaljnje vežbanje v improvizaciji bi obstajalo v trio igri, kjer nastopata v manualih dva glasova prosto imitatorično ali strogo kanonično nad ležečim oziroma prosto vodenim basom v pedalu. Možen je tudi tak trio, kjer solistično igro na enem manualu spremljamo z dvoglasno ali celo akordno igro na drugem manualu in z oporo v pedalu.

Dalje bo organist oziroma učenec v improvizaciji poskušal prosto spremljati nekatere speve gregorijanskega koral, mašne in druge. Upošteval bo načela, ki smo jih podali v zadnji (9./10.) številki C. Gl.

Hvaležno je vaditi se tudi v fugirani igri: na dano kratko, izrazito temo napraviti ekspozicijo fuge, ali fugeto. Eventualno se preboriti do celotne fuge ali kake druge daljše oblike.

Res pa je, da je za improviziranje v strogo kontrapunktičnih oblikah treba posebne nadarjenosti, večjega teoretičnega znanja in večjega truda, da se taka igra dobro posreči. Improvizacija na čisto harmonični podlagi ali samo prosto kontrapunktični pa se da lažje priučiti in lažje izvajati. Vsak improvizator — pa naj improvizira lažje ali težje stvari — se mora pri igri znati brž odločiti za neko pot, tako da fantazija dobi brž določeno podobo in se brž prelije v jasno začrtano in dejansko glasbo.

Kot priprava za improviziranje dobro služi tudi memoriranje, to je na pamet učenje in na pamet igranje danih vzornih skladb, kar bogati fantazijo in omogoča kot nekaka osamosvojitev dotične skladbe lastne podobne stvaritve.

To bi bil v kratkih potezah majhen navod za improvizacijo v glasbeno-oblikovnem in deloma zunanje tehničnem pogledu. Daljši in podrobnejši navod nudi n. pr. Rudolf Palmejeva orgelska šola s posebnim delom za

praktično uporabo harmonije pri pouku orgelske igre in improvizacije, ki ga je sestavil Henrik Goetze. Isto tako Schildknecht-Springerjeva orgelska šola, II. zvezek, kot uvod v slog in oblike orgelskih skladb. Dalje Gerh. F. Wehlejeva knjiga (v žepnem formatu) »Die Orgel-Improvisation«, tehnične podlage za improviziranje na orglah. Ta knjiga obdela orglanje oz. improviziranje na harmonični podlagi bolj na kratko; pretežno pa se ukvarja s prosto in strogo kontrapunktično igro, obravnava krajše in daljše oblike, vse s številnimi notnimi vzgledi.

Kako važna je improvizacija na orglah, spoznamo tudi iz tega, ker jo faktično poučujejo po raznih orglarskih in cerkvenoglasbenih šolah, tudi po konservatorijih in glasbenih akademijah. Na naši orglarski šoli so se učenci vadili nekoliko tudi v prosti igri, vendar še premalo. Na naši Glasbeni akademiji je improvizacija predpisana v treh najvišjih letnikih. Kot poseben predmet se poučuje na papeški višji glasbeni šoli v Rimu. Na dunajskem konservatoriju se svojčas ni redno poučevala, pač pa enostavno zahtevala pri diplomskem izpitu kar — improvizirana fuga. Enako pri državnih glasbenih izpiti iz orgel.

Poleg glasbenooblikovne in glasbenotehnične plati je pa zelo važna tudi vsebinska plat, to je notranje življenje, ki naj ga improvizacija isto tako pokazuje. Vsebina cerkveno orgelskega improviziranja mora potekati iz liturgije in njene svetosti. Cerkvni organist je v službi Najvišjega; zato mora v njegovi igri, tudi prosti, biti izključeno vse posvetno, lahkomiselnost, površnost, trivialno in teatralno. Mora pa biti dostojno, plemenito, umerjeno, odtehtano, spoštljivo, obzirno; prežeto samo svetih čustev. Cerkvni organist s svojo igro ne prispeva samo k oplešanju in dvigu božje službe, temveč mora njegova igra biti v resnici molitev, resnično božje češčenje in spodbuda vernikov. Tej nalogi bo mogel biti kos samo organist in improvizator, ki je resnično veren, poln cerkvenega in liturgičnega duha in prežet dolžnosti do Boga in vernikov, ki se zaveda svojega vzvišenega poklica, ki se zna v glasbi zatajevati pa tudi pošteno presoditi in nadzirati lastno igro, ali je prava ali ne in to v glasbenem kakor tudi liturgičnem oziru.

Iz vernega, pobožnega, s Cerkvijo živečega in bogoslužju vestno sledečega srca bo tudi sicer spretnemu in večjemu organistu potekala igra, ki bo imela notranji polet, ki ne bo samo igranje s toni, in tudi ne samo gola umetnost, ampak bo srca vernikov tudi duhovno dvigala, ogrevala, navduševala, prečiščevala in boljšala.

Kako je z improviziranjem na orglah pri nas?

Naši organisti igrajo deloma iz not, nekateri celo pretežno iz not, drugi iz not in prosto; nekateri pa tudi večinoma prosto. Najbolje je vsakega nekaj. V kolikor se pri nas improvizira, je deloma dobro, tu in tam precej dobro, deloma pa tudi manj zadovoljivo in včasih celo tam, kjer bi vsekakor pričakovali bolj solidne proste igre. Improviziranje večkrat ne zadovolji, ker je glasbeno-oblikovno manj trdno, premalo urejeno, premalo tematično, ali sicer ne izgleda, včasih premalo občuteno in doživeto, bolj mehanično, včasih preveč vsakdanje, včasih suhoparno, včasih nekako divje, sem ter tja z vložnimi hitrejšimi, manj dostojnimi pasażami itd.

Zato bi našim organistom svetoval, naj se potrudijo predvsem za pravilen čveteroglasni stavek¹, v kolikor igrajo na harmonični podlagi. Igrajo naj mirno, resnobno, brez nepotrebnih, rado opolzkih pasaż in preživahnih, rado bolj svetnih vpletov kakor tudi brez kakršnih koli svetnih reminiscenc.¹

¹ Na Dunaju sem v času mojega štiriletnega študijskega bivanja slišal tudi mnogo cerkvene glasbe. Poleg zelo cerkvenih skladb je bilo izvajanih tudi mnogo bolj koncertnega značaja: živahne latinske maše dunajskih klasikov in druge več ali manj pompozne, z eno besedo marsikatere bolj svetnega značaja. A orglanje in improviziranje je bilo vedno izredno mirno in kar moč dostojno, res cerkveno.

Poskušajo naj tudi kontrapunktično, imitatorično obdelati kak motiv ali kratko temo; v ta namen naj prično igro najprej v enem glasu, ki naj se mu potem pridruži drugi itd. Zakaj polifonska igra je prava orgelska igra! In takega improviziranja bi si še več želeli. Končno naj bo improvizacija kolikor mogoče iskrena, od srca govoreča, doživeta. V ta namen je treba zbravnosti, poglobitve v liturgijo, notranjega ognja.

Kdor pa na noben način ne zna in ne more dobro improvizirati, naj se posluži primernih orgelskih skladb. Naj jih skrbno pripravi, da se bodo čim bolj prilagale dotičnemu liturgičnemu dnevu in izvajanim skladbam. Bolje je igrati dobre že zložene skladbe kakor slabo improvizirati. Pa tudi tu menjavati in vedno prinesiti kaj novega.

Vendar le gojimo tudi improvizacijo, a potrudimo se, da bo glasbeno in liturgično dobra, krepka, izrazita, topla in da bo ustrezala tistim namenom, katerim služiti je poklicana in dolžna.

Vodopivec Vinko:

Slovanski violinisti.

(Konec.)

Poljaki. Prvi Poljak, ki je zaslovel kot virtuoz izven svoje domovine, je bil **Feliks Janiewicz**, rojen 1750 v Vilni. Koncertiral je po vsej Evropi in se dalje časa mudil v Italiji, v Parizu in Londonu.

Karl Josip Lipinski, rojen 1790 v Radzinu (Lublin), umrl 1861 na svojem posestvu Urlov pri Lwovu. Bil je večinoma samouk. Z dvajsetim letom je bil že koncertni mojster pri opernem gledišču v Lwovu in pozneje kapelnik tega zavoda. Pustil je kapelniško službo in se popolnoma posvetil študiju violinske tehnike. Glas o čudovitem umetniku Paganiniju pa je šel takrat po vsej Evropi in Lipinski je sklenil, da ga mora slišati, naj stane, kar hoče. Podal se je na dolgo in težavno pot v Italijo. Ko je došel v Milano, je zvedel, da Paganini koncertira v Piacenzi. Takoj se je podal tja in došel ravno ob začetku Paganinijevega koncerta. Lipinski je ostrmel, kajti do sedaj ni še slišal kaj takega. Taka tehnika mu je bila nova. Ko je Paganini zvedel, da je Lipinski napravil tako dolgo pot samo zato, da bi njega slišal, ga je povabil k sebi in ko je videl kakšen mojster na goslih je Lipinski, je bil presenečen in je Lipinskega vabil, naj potuje z njim po Evropi, da bosta skupaj koncertirala. Toda Lipinski ni hotel pustiti toliko časa doma družine same in je vabilo odklonil. Na povratku iz Italije se je Lipinski mudil nekaj časa v Trstu, kjer se je seznanil z nekim Tartinijevim učencem in imel tako priliko, spoznati Tartinijevo šolo. Jožef Tartini (roj. 1692 v Piranu v Istri, umrl 1770 v Padovi) je eden najboljših italijanskih goslačev starejše dobe. Njegove skladbe se še sedaj izvajajo na koncertih, zlasti sonata »Il trillo del diavolo«. Leta 1821 se je Lipinski podal na koncertno turnejo po Evropi. Leta 1829 se je drugič srečal s Paganinijem, to pot v Varšavi. Paganini je imel visoko mnenje o Lipinskem. Ko so nekdanj Paganinija vprašali, kdo da je prvi violinist na svetu, je Paganini odgovoril, da tega ne ve, da pa ve, da je drugi gotovo Lipinski.

Stanislav Servaczinski, roj. 1791 v Lublinu, umrl 1862 ravno tam. Po končanem šolanju je šel čez Dunaj v Italijo, kjer je želel veliko uspeha. Ustavil se je v Budimpešti, kjer je dobil službo koncertnega mojstra. Zložil je tudi opereto Tadeucz Chwalibog, ki je dosegla velik uspeh.

Kazimir Baranovski, roj. v Varšavi 1820 in umrl ravno tam 1862. Bil je izvrsten violinist in koncertni mojster v svojem rojstnem mestu.

Appolinaire Kontski, roj. v Varšavi 1823 in umrl ravno tam 1879. Študiral je v Parizu in dosegel izredno tehniko. Koncertiral je po vsej Evropi. Bil je

komorni virtuoz na carskem dvoru v Petrogradu. Pozneje je postal vodja glasbene šole v Varšavi.

Rafael Maszkowski, rojen v Lwovu 1838, umrl 1901. Študiral je najprej na dunajski politehnik, pozneje pa se je popolnoma posvetil glasbi in se podal v Leipzig, kjer je dovršil ondoto glasbeno šolo. Deloval je v Hamburgu, Schaffhausenu, Koblenzu in Breslavi. Zaradi bolezni v levi roki je moral v starejših letih opustiti violinsko igro.

Henrik Wieniawski, rojen v Lublinu 1835, umrl v Moskvi 1880. Študiral je gosli v Parizu pri Massartu. Leta 1846 je dovršil študije v Parizu, odlikovan s prvim darilom in bil takoj imenovan za komornega virtuoz na carskem dvoru v Petrogradu. Leta 1872 je koncertiral po Ameriki. Ko se je leta 1874 vrnil iz Amerike, je bil nastavljen kot učitelj na violinskem oddelku konservatorija v Bruselu namesto obolelega Vieuxtempa. Ko je Vieuxtemps ozdravel in zopet nastopil svojo službo, se je Wieniawski zopet podal na koncertne turneje z velikanskim uspehom. Toda kmalu pozneje je podlegel srčni bolezni. Njegove skladbe so bolj virtuoznega značaja in se še sedaj pogostoma izvajajo.

Bronislav Huberman, roj. 1862 v Čenstohovi. Učil se je pri Joachimovem učencu Markecsu. Koncertiral z izrednim uspehom po vsem svetu. Svetovna kritika ga prišteva med prve mojstre. Tudi Huberman je igral na Paganinijeve gosli v Genovi leta 1909. Pred njim je igral na iste gosli Kocian v letu 1905. Njegov oče je kmalu spoznal izredno glasbeno nadarjenost svojega sina in je na vso moč pospeševal njegovo glasbeno izobrazbo. Dal ga je v šolo znamenitemu violinistu Mihaloviču v Varšavi. Dasi je oče živel v skromnih razmerah, je vendar vse žrtvoval, da je desetletnega dečka predstavil Joachimu v Berlinu. Joachim ga sicer ni direktno poučeval, vendar je poskrbel, da ga je poučeval njegov učenec Markecs. Leta 1892 je koncertiral o priliki svetovne razstave na Dunaju in tudi na cesarskem dvoru Franca Jožefa I. Do svetovne slave pa je prišel šele s koncertom, ki ga je dal v Londonu skupno s slavno pevko Adelino Patti.

Sigismund Feuermann, rojen 1901 v Kolomeji. Že s petim letom je javno nastopil s skladbami manjšega obsega. Prvi pouk je dobil od svojega očeta. Let 1909 pa je postal Ševčikov učenec. Že leta 1911 je na Dunaju javno nastopil in igral Brahmsa, Corellija, Paganinija in Čajkovskega. Od tedaj se je njegova slava razširila po vsem svetu. Istega leta je koncertiral v Londonu na povabilo londonskega filharmoničnega društva. Pri vseh teh uspehih pa je vendar šel sem ter tja k svojemu učitelju Ševčiku, da se je še izpopolnjeval. Sedaj ga prištevajo med prve svetovne virtuozne.

Rusi. Leta 1799 se je v Revalu rodil **Aleksej Lwov**. Njegov oče je bil carski uradnik in je preskrbel svojemu sinu dobro splošno in tudi glasbeno izobrazbo, zlasti mu je dal dobrega učitelja za gosli. Ko je odrasel, je stopil v vojaški stan in avanziral do generalmajorja. Bil je izreden violinist. Leta 1836 je postal vodja carske dvorne cerkvene glasbe. Bil je tudi ploden skladatelj. Zložil je znano carsko rusko himno »Bože, cara hrani« in opero Nudina, ki je bila uprizorjena v Petrogradu in na Dunaju. Umrl je leta 1870 v Kovnu.

Vasilij Besekirski, rojen 1835 v Moskvi. Leta 1850 je že igral kot petnajstleten deček prvo violino v moskovskem opernem gledališču. Pozneje se je izpopolnil pri Leonardu Bruselu. Leta 1860 je bil nastavljen kot koncertni mojster pri moskovskem opernem gledališču in je bil obenem tudi profesor violine pri moskovskem filharmoničnem društvu. Leta 1892 je šel v Petrograd kot vodja violinske šole in komorne glasbe.

Karl Grigurovič, rojen v Petrogradu le 1867. Učil se je pri Besekirskem v Moskvi in pri Wieniavskem in nekaj časa tudi pri Joachimu. Koncertiral je z uspehom po vsej Evropi. Bil je med najboljšimi ruskimi virtuozmi.

Knez Nikolaj Jusupov, rojen 1827 v Petragradu, umrl 1891 v Baden-Badenu. Učil se je pri Vieuxtempsu in bil izvrsten virtuoz. Javno ni nastopal.

Adolf Brodski, rojen v Taganrogu 1851. Igral je gosli že v zgodnji mladosti in tako napredoval, da je že z desetim letom koncertiral v Odesi. Nekateri premožni meščani so ga na svoje stroške poslali na Dunaj, da bi se na svojem godalu še bolj izpopolnil. Po dovršenih študijah je bil nastavljen pri dunajskem opernem orkestru. Od leta 1870—1874 je prepotoval na turneji vso Rusijo. Leta 1875 je postal profesor violine na konservatoriju v Moskvi. Leta 1880 je koncertiral po vsej Evropi. V Parizu je slišal Sarasateja in to ga je napotilo, da se je zopet poglobil v študij violinske tehnike. Zatem je šel v London in nato v Leipzig, kjer je postal prvi učitelj violine na tamošnji glasbeni šoli.

Aleksander Pečnikov, rojen 1873 v Jelecju (gub. Orel). Obiskoval je moskovski konservatorij, ki ga je dovršil s takim uspehom, da je dobil zlato medaljo. Nato pa se je izpopolnjeval še v Parizu. Koncertiral je po Franciji in pozneje po vsej Nemčiji in tudi v Ameriki. V njegovi posesti so slavne Stradivarijeve gosli, ki jih je dobil po posredovanju grofice Urusove.

Saša Hajfez je zaslovel v najnovejšem času. Hvalijo ga kot izredno darovitega violinista, ki z lahkoto premaga vse tehnične težave, in obenem njegovo globoko občuteno pojmovanje klasičnih violinskih del.

Nikolaj Vladimirovič Galkin, roj. 1856 v Petrogradu, učenec Kaminskega in Auerja. Je koncertiral po Nemčiji, Franciji, Belgiji, Holandiji in Rusiji.

Miša Ellmann, roj. 1892 v Talnoju. Študiral na petrograjskem konservatoriju. Koncertiral po Evropi, v Ameriki in Aziji.

Hrvatje. Tudi hrvatski narod ima svetovno znane violinske virtuoze.

Zlatko Baloković, Ševčikov učenec, je z uspehom koncertiral po Evropi in tudi po Ameriki. Tudi **Miroslav Šlik** je znan zlasti po Angleškem, kjer je na koncertih žel veliko slave in priznanja.

Franjo Krežma je zaslovel zlasti ob koncu devetnajstega stoletja.

Slovenci. Slovenci smo dolgo pretežno gojili vokalno in največ zborovsko glasbo. Instrumentalna se je bolj počasi razvijala. Šele z »Novimi Akordi« se je pričelo bolj živahno in smotrno delovanje na tem polju. Pa tudi Glasbena Matica v Ljubljani, potem naš konservatorij in sedanja Glasbena akademija sta k temu razvoju mnogo pripomogli. V zadnjih desetih letih so se pojavili pri nas skladatelji, ki so pričeli skladati tudi komorno in simfonično glasbo. Pregled naše simfonične glasbe je objavil C. Glasbenik v lanski zadnji številki. S to ali ono skladbo bi se mogel še izpopolniti. Zadnji čas smo dobili, posebno iz šole profesorja GA v Ljubljani **Jana Šlajsa** izvrstne domače goslače, med njimi kot najboljšega **Karla Rupla**, ki deluje kot docent naše Glasbene akademije in je svojo virtuoznost na goslih spričal že na številnih koncertnih nastopih. Pred njim imamo Slovenci tudi že izvrstnega goslača **Karla Jeraja**, ki je v mlajših letih koncertiral po Romuniji, Nemčiji in drugod. Od l. 1900 do 1919 je deloval kot koncertni mojster pri dvorni operi v filharmo-ničnem orkestru na Dunaju. Od l. 1919 deluje v Ljubljani, deloma pri Operi in do pred nekaj leti tudi na našem konservatoriju.

Izvrstni goslači iz Šlajsove šole so tudi **prof. Leon Pfeifer**, **Albert Dermelj**, **Kajetan Burger**, **Uroš Prevoršek**, **Vinko Šušteršič** in **Ornikova**. Med najmlajšimi pa **Jelka Staničeva**. Izvrsten violinist je tudi **Miran Viher**.

Če Bog da, bo še kateri od teh ponel slovensko ime v svet.

Literatura: Wasiliewski: »Die Violine und ihre Meister«. Breitkopf & Härtel., Leipzig 1920. VI. Auflage. — A. Bonaventura: »Storia del violino, dei violinisti, della Musica«. Hoepli, Milano, II. edizione 1933.

Iz odbora Cecilijanskega društva v Ljubljani.

Na odborovi seji 10. avgusta je prof. Stanko Premrl čestital predsedniku Cec. društva, škofijskemu kanclerju msgr. Jožetu Jagodicu k njegovi doktorski diplomi. Nato je prebral referat, tičoč se obnove naše cerkvene glasbe, in sicer v kolikor je potrebna obnove glede cerkvenih pevcev in pevk. Referat je bil odobren; referentu pa naročeno, naj napravi Pravilnik za cerkvene pevce.

Na odborovi seji 22. septembra sta referirala prof. dr. Anton Dolinar in ravnatelj Venceslav Snoj. Prvi o našem učiteljstvu in cerkveni glasbi, drugi o naši orglarski šoli, kakor si jo nameravamo in želimo razviti v bodočnosti. O obeh vprašanjih se je vršil razgovor. — Mesto radi preobilne drugotne zaposlitve odstopivšega odbornika, tajnika Jožeta Jamnika si je odbor privzel za isto funkcijo skladatelja Lojzeta Mava.

Na odborovi seji 18. oktobra je predsednik pozdravil novega odbornika in tajnika Lojzeta Mava. Nato je dr. France Kimovec referiral o duhovniku, čuvarju svetega in umetnega ter ljudskega petja v cerkvi. Hkrati je odbor pregledal in dopolnil St. Premrlov osnutek pravil za cerkvene pevce.

Referati glede obnove naše cerkvene glasbe bodo — če Bog da — objavljeni v Cerkvenem Glasbeniku 1945.

Koncertna poročila.

Koncerti v Ljubljani. Pomnoženi radijski orkester pod vodstvom dirigenta D. M. Šijanca je pričel z novo serijo simfoničnih koncertov. Prvi se je vršil 25. septembra. Izvajane so bile sledeče skladbe: Beethovnova uvertura »Coriolan«, Borodinova II. simfonija (v h-molu), Wagnerjev bakanal iz opere »Tannhäuser«, Dvořakova uvertura »V narodi«, Lajovčeva lirična simfonična pesnitev »Pesem jeseni« in Griegova koncertna uvertura »V jeseni«. Izvajanje je bilo večinoma prav dobro, manj pripravljena in izdelana je bila Borodinova simfonija. Da je bilo med svetovnimi deli zastopano tudi delo našega skladatelja, je v redu in naj to tudi ostane tako pri vseh nadaljnjih koncertih. — II. simfonični koncert se je vršil 16. oktobra in je izredno uspel. Po uvodnem Mozartovem »malem nočnem koncertu«, vseskok mični in prijetno zveneči skladbi, je bil izvajan Chopinov prvi veliki koncert za klavir in orkester v e-molu, op. 11. Z mojstrsko rutino, sijajno tehniko in z izrazito občutenostjo ga je na pamet odigral profesor Glasbene akademije Anton Trost, naš najboljši pianist. Po odmoru je sledila prisrčna Škerjančeva »Mařenka«, koreografska glasbena pesnitev po noveli Ivana Cankarja. Sklepna točka je bila velika Richard Straussova glasbena pesnitev na besedilo Nikolaja Lenaua »Don Juan«, ki — v kolikor nam znano — v Ljubljani doslej še ni bila izvajana. Naš simfonični orkester je danes kos tudi takim skladbam, kar mu je gotovo v čast. Občinstvo je bilo s skladbami in celotnim izvajanjem izredno zadovoljno. — V trnovski župni cerkvi se je vršil v nedeljo, 29. oktobra popoldne cerkveni koncert, čigar čisti prebitek je bil namenjen popravi po požaru poškodovane župne cerkve. Prav dobro sestavljeni spored so izvajali deloma solisti, deloma mešani zbor župne cerkve sv. Cirila in Metoda. Prof. Matija Tomc je samostojno zaigral štiri orgelske skladbe slovenskih skladateljev: Krekovo Slavnostno zaigro, Maškovo fugo na temo »Aleluja«, Hochreiterjev rokopisni preludij v e-molu in Premrlovo zaigro na pesem »Zveličar nam je rojen zdaj«. Tudi je spremljal na orglah vse pevske soliste in petje zbora. Vse točke je izvedel spretno, točno in uspešno, četudi je imel na razpolago le že precej stare mehanične orgle. Delna onemoglost in nedostatnost orgel pa se je pokazala bolj pri samostojnih točkah, najbolj slišno pri prvi; pri spremljanju pa so orgle kar zadovoljile. Pevske solistične točke so izvajali: tenorist Slanovec Vinko, ki je zapel Nedvedovo Ave Maria, baritonist Kos Marijan je zapel odlomek »Na Oljski gori« iz Lisztovega oratorija »Kristus« in sopranistinja Sene-

gačnik Franja, ki je pela Tomčev nov samospev »Prošnja brezjanski Mariji«. Vse te tri točke so se celotnemu koncertnemu okviru prav dobro prilagale in so dostojno zapete napravile zelo ugoden vtis. Posebno sta zanimali splošno manj znani, težki Lisztov oratorijski samospev in nova svojevrstno zložena, deloma razne novejšje vplive kažoča Tomčeva pesem. Izredno se je na koncertu odlikoval pevski zbor pod vodstvom J. Hanca. Izvedel je krasen, živahen in hkrati mogočen Sattnerjev mešani zbor »Vstal je Gospod«, veličastni Sanctus in plemenito občuteni Benedictus iz Tomčeve latinske maše »v čast Srcu Marijinemu« ter slavni Händlov Aleluja iz oratorija Mesija. Pevski zbor župne cerkve sv. Cirila in Metoda sem že imel priliko v našem listu pohvaliti kot prvovrsten. Svoje vrline in sposobnost je izpričal tudi na tem koncertu. Je polnozvočen, glasovno uravnovešen, prožen, točen, mladeniško svež. Njegova izvajanja so bila pač višek in največji užitek tega koncerta. Obisk je bil kar najboljši; cerkev polna. — 6. novembra se je vršil tretji simfonični koncert. Na tem koncertu smo slišali novo delo domačega skladatelja: Marijan Lipovškovo suite za godalni orkester v štirih stavkih. Klasično oblikovanje se tu nekako družijo in dobro spaja z novejšim, sodobnim izražanjem. V vseh zelo samoniklih, skrbno izdelanih in gladko tekočih stavkih so uporabljene vrh tega še osnovne prvine naše narodne glasbe. Skladba je bila podana z zanosom in iskrenostjo nasproti novi domači umetnini. V Peter Čajkovskega koncertu za violino in orkester v D-duru, op. 35, je violinski del izvajala naša mlada nadarjena violinistka Jelka Stanič. Težko nalogo je izvršila vsekakor uspešno, hvale in priznanja vredno. Njenega vidnega napredovanja od leta do leta smo resnično veselili. Kot tretjo točko je orkester izvajal eno najznačilnejših in najmočnejših Beethovnovih simfonij, namreč peto v c-molu (Simfonije usode) z usodnim trkanjem koj v začetku prvega stavka. Orkester pod umnim in odločnim vodstvom dr. Danila Švare se je tudi pri drugi in tretji skladbi zelo potrudil in žel obilo priznanja od strani občinstva. — 7. novembra se je v mali filharmonični dvorani vršil javen radijski koncert Fr. Schubertovih skladb. Spored so izvajali: altistka Elza Karlovčeva, prof. Marijan Lipovšek kot spremljevalec na klavirju in prof. Anton Trost, ki je samostojno izvedel štiri Schubertove klavirske skladbe. St. Premrl.

Dopisi.

Slavina. Gospod urednik! Že več časa imam željo, napisati Vam o uspehih ljudskega petja pri nas v Slavini na podlagi navodil, ki sem jih dobil v »Cerkvenem Glasbeniku«. Ljudsko petje se je dvignilo do razveseljive višine. Jaz sem teh uspehov vesel iz dušnopastirskega in glasbenega stališča.

Vsako nedeljo in praznik že peto leto poje pri prvi maši vsa cerkev. Pesmi znajo približno 130 za celo cerkveno leto. Največ se poje iz pesmarice »Svete pesmice« v priredbi Vinka Vodopivca. Izdala jo je Goriška Mohorjeva družba. Knjiga z notami ima 107 pesmi. Ista družba je poleg te knjige izdala še posebej knjižice z istim besedilom brez not za ljudstvo in dva molitvenika z dostavkom »Svete pesmice«; to sta »Molimo« ter za otroke »Pred Bogom«. Odrasli in otroci znajo te pesmi večinoma prav dobro. Knjižice »Svete pesmice« cerkovnik pred mašo razdeli po klopeh, še preden pridejo ljudje v cerkev. V teh knjižicah so vložena besedila še drugih pesmi, ki so na sporedu za posamezne nedelje. To so majhni lističi v približni velikosti knjižic. Besedilo je napravljeno z opalografom. Kadar pride od kod kaka nova lepa pesem, primerna za ljudsko petje, jo z opalografom razmnožimo: 10 partitur za organista in pevce, kakih 100 lističev pa z besedilom brez not za vlaganje v knjižice. Tik pred začetkom maše se v cerkvi na glas pove n. pr.: Danes se bo tole pelo: za mašo Pred Bogom št. 5, po evangeliju: darovanjska: Bog, sprejmi milostljivo, list; po povzdigovanju: Ti sam Gospod, list; po obhajilu: Bodi nam pozdravljena, št. 58. Za blagoslov po maši: Najsvetejši, št. 22.

Vaje imamo pri popoldanski božji službi. Že prej novo pesem vadim z otroki in nekaterimi dekleti. Kadar je vaja v cerkvi, grem na prižnico in dva-, trikrat zapojem

sam v nižji legi brez orgel, potem tri-, štirikrat zapojejo z menoj otroci in dekleta, nato pa v pravi legi, kakor je v partituri, z orglami vsa cerkev, dokler pesem ne gre gladko. Vaja traja največ pol ure. Ljudi od časa do časa opozorim, naj to petje vzamejo za molitev. Kdor poje, dvakrat moli.

Pri maši z ljudskim petjem intonira organist. Navadno tudi sam začne in pa pevec, ki mu note polaga na pult pri orglah. Drugače pa se zaradi enotnosti nič ne poje na koro, ampak samo v ladji cerkve.

Skupno petje je ljudem že tako prišlo v meso in kri, da se verniki z vedno večjim veseljem udeležujejo prve nedeljske službe božje. Ta ali oni je imel spočetka glede ljudskega petja dvome in skoraj nekoliko nevolje, meneč, da bo to v kvar umetnemu petju cerkvenega zbora, ki redno poje pri drugi — deseti maši in popoldne pri večernicah. Pa so vsi kmalu uvideli, da temu ni tako, in sami začeli prihajati k temu petju.

Danes poje vse, staro in mlado, moški in ženske. Glasovi so se prav dobro uravnovesili, kakor se pri novo poslikani cerkvi v začetku nekoliko ostre barve polagoma sharmonizirajo v prijetno enoto; čuti se moč množice, vendar je petje umerjeno, da nikdar ne preide v kričanje, ampak zares ubrano in se čuti kot pobožna molitev. Cerkveni zbor je pri prvi maši prost, pa pri drugi maši poje v toliko večji zasedbi.

Res da je aparat za izvedbo ljudskega petja precejšen: opalografiranje, vaje, vsakokratna naznanitev programa, razdeljevanje knjižic po cerkvi, pa je uspeh tako velik, da se vse to izplača. Ljudje so pri maši zares s pobožnostjo in z veseljem, pa se jim tudi zmeraj bolj razvija čut za glasbo in njeno lepoto.

Te dni je bil pri meni na farnem praznovanju prelat Janez Kalan iz Ljubljane in slišal ljudsko petje. Bil je zadovoljen in me tudi sam vzpodbudil k spisu tega dopisa. Duhovniki sosednjih župnij so mi že pred leti naložili referat pri konferenci Sodalitatis o ljudskem petju in to petje tudi sami začeli vpeljavati, dasi nekateri sami niso pevci. Najlepše se mi zdi v Knežaku. Tam je bilo lepo ljudsko petje pri posvečenju nove cerkve. Imajo ga tudi v Zagorju na Krasu, v Hrenovicah, v Košani, v Harijah pri Ilirski Bistrici, v Vremah, v Povirju pri Sežani. Prav vzorno ljudsko petje sta v svojih cerkvah oskrbela gg. Šček in Kjuder v Avbru in Tomaju na Krasu. Tudi v Dekanih pri Trstu je vpeljano.

Morda Vas bo zanimalo, kako je pri nas do ljudskega petja prišlo. Pobudo so dali »Cerkveni Glasbenik«, evharistični kongres in kongres Kristusa Kralja v Ljubljani.

Če se ne motim, je bilo pred petimi leti, ko so v župniji Trnovo—Ilirska Bistrica slovesno blagoslovili novo zidano podružniško cerkvice v mali vasi Loze pri Harijah, posvečeno Mariji Pomagaj. Kopijo brezijanske Marije je mojstrsko naslikal pater Blaž. K blagoslovitvi se je zbralo približno 2400 ljudi. Množica je prepevala med sv. opravilom, pa se je enotnost začela krhati. Eni so bili že na koncu, drugi šele v sredi pesmi. Videč to zadrego, sem visoko dvignil dežnik, ki sem ga imel v roki (zaprtega seveda), in kar z njim dirigiral. Ljudje so v dežnik gledali in lepo peli po taktu. Množico je zajela taka gorečnost, da je pela z naraščajočim navdušenjem. Domači g. kurat me je kmalu nato naprosil, naj se eno nedeljo zamenjava, da pride on opraviti božjo službo v mojo faro, jaz pa v njegovo, da bom v njegovi cerkvi, v Harijah, učil ljudsko petje. Ljudje so z veseljem sodelovali. Še prihodnjo nedeljo sva se zamenjala in sem imel drugo mašo na podružnici v Tominjah. S seboj sem z dovoljenjem staršev vzel deset deklic, ki sem jih bil prej za to mašo naučil nekaj prav preprostih in deloma znanih pesmi. Pred cerkvijo so stali možje in fantje in me pozdravili. Pa sem jim rekel: »Danes boste v cerkvi peli.« »Gospod, kako, ko ne znamo,« se je glasil odgovor. »Vas bom o vsem poučil na koncu pridige. Če same ženske pojejo, je to sicer prijetno, kakor je čaj s sladkorjem; če pa moški dajo zraven svoje glasove, je to tako, kakor če se v čaj prilije rum. Možaki, danes dosti ruma v čaj!« V pridigi sem proti koncu prešel na petje in povedal, da bom za zaključek govora pel pesem; bom sam naprej vozil, da ne bo šlo »pod škarpo«, potem pa da bodo že dobili pogum in lahko nadaljevali. Vsako pavzo v pesmi sem izrabil in hitro rekel: »Možje, korajžó, še bolj krepko!« In šlo je. Od

darovanja dalje so ljudje sami peli. Moški so se dobro oglašali. Po maši sem opravil zahvalo, kakor jo je vsak mašnik dolžan moliti, in se podal proti domu. Zunaj so me počakali moški ter rekli vsi veselih obrazov: »Gospod, danes je bila maša prekratka.« Vidite uspeh ljudskega petja iz dušnopastirskega vidika.

Ravno tako sem potem delal pri mašah na podružnicah v domači fari. Moški so se kar ogreli. Skozi eno celo leto sem hodil po poldanski službi božji doma še na podružnice, vsako nedeljo v drugo, kjer se je zbrala vsa vas. Molili smo rožni venec, vmes vpletali pesmi, imeli pete litanije in na koncu zapeli še kako pesem. Tudi v farni cerkvi se je začelo. Pri šmarnicah se je pred branjem in po njem zapela Marijina pesem, intonirana na prižnici, in je poprijela vsa cerkev. Tako se je polagoma ustvarjalo razpoloženje za ljudsko petje in se podirali predsodki proti njemu.

Zadnjo nedeljo leta 1939 je bila pridiga o ljudskem petju na podlagi dveh Kimovčevih sestavkov v »Cerkvenem Glasbeniku« in se je oznanilo, da bo od novega leta 1940 naprej vsako nedeljo pri prvi maši ljudsko petje. Začetek je bil skromen, a danes je pot že popolnoma uglajena. Polagoma se uvajajo pesmi ne samo ljudskega značaja, ampak že bolj umetne. V bistvu je ljudsko petje enoglasno, pa Slovenec rajši poje večglasno in si zna poiskati harmonijo; tako je tudi pri nas.

Po mojem je največji nagib k uvajanju in razširjanju ljudskega petja ta, da se verniki z darivijo liturgično bolj tesno povežejo, da pri maši sodarujejo. Neobhodno potrebna je pri vsaki maši darovajska pesem. Pri nas se pojejo štiri: dr. Kimovec, Zvonček k darovanju; Bog, sprejmi milostljivo (C. Gl. 1912, III.); Sprejmi, sveti Oče, ta brezmadežni dar, recitacija s spremljavo St. Premrla, in neka stara »Verni kristjani«. Rad bi dobil vsaj še tri ali štiri darovajske, da bi jih imel več za spremembo.

Vzporedno z ljudskim se goji tudi umetno petje v cerkvenem zboru, posebno lepo je ubran moški zbor, ki ga ljudstvo zares rado posluša. Začel se je tudi pouk v glasbeni teoriji pri otrocih in petje po notah.

Verniki italijanskega materinega jezika od prvega početka, odkar so bili in so še tukaj, radi poslušajo naše ljudsko petje in ga imajo kakor za molitev. Več mi jih je že povedalo, da jim zelo ugaja. V Rimu smo v svetem letu 1933 romarji tržaške škofije (mi smo prej spadali v ljubljansko škofijo) pri pobožnostih imeli ljudsko petje. Tudi na Trgu sv. Petra smo zapeli nekaj pesmi. Pa je prišel k meni neki gospod - laik in rekel: »Gospod, zapojte še kaj, vaše pesmi so lepe,« pa smo jo kar po kranjsko udarili »Marija skoz življenje«, potem pa morali na željo množice, ki se je zbrala okrog nas, dodati še nekaj pesmi. In vendar je bil naš zbor jako reven. Poleg moških glasov smo imeli samo en izšolan sopran, nešteti drugi so peli kar po posluhu, pa se je dobro ujemalo. To je bilo ljudsko petje, pa vendar od tujcev z veseljem in s pohvalo sprejeto.

Praden zaključim, moram še nekaj dostaviti v pojasnilo. Iz tega pisma bi se sklevalo, da je vaja vsako nedeljo, in to bi lahko koga vodilo v malodušje, češ da je to delo pretirano. Pa ni tako. Ljudje so se pesmim polagoma priučili. Prva leta so bile vaje že bolj pogoste, zdaj pa včasih minejo dva ali trije meseci brez vaje. Le tedaj se učimo, kadar dobimo v roke kako novo pesem. Zadnji čas smo se naučili nekaj lepih Kimovčevih: v čast Mar. Sreč: Iz solzne doline, O upanje mi lepo, Srce preljubeznivo. Jezus, ti si vinska trta. Že naučene pesmi se pa pri vaji nikdar ne ponavljajo.

Slovenci smo glasbeno nadarjen narod. Zelo uspešno bomo razširili glasbeno izobrazbo v širše plasti našega ljudstva z uvedbo in poglobitvijo ljudskega petja v cerkvi. Gojimo pa po vseh možnostih tudi umetno petje v cerkvenem zboru. Storimo to in ne strašimo se žrtev. Tudi naj cerkev za kritje stroškov od svojih dohodkov kar največ prispeva. Petje je, skoraj bi rekel, kulturna velesila: Bogu v čast, narodu pa v veselje in v povzdigo srčne izobrazbe.

Iskreno Vas pozdravljam

Martin Gorše, župnik.

Slavina pri Postojni, 7. avgusta 1944.

Oglasnik za cerkveno in svetno glasbo.

Recitirana slovenska maša. Za mešani zbor in orgle zložil Danilo Cerar. Besedilo te skladbe je tisto, kot se glasno moli pri recitiranih mašah; vse je seveda v nevezani besedi, zato se tudi melodija naslanja na besedilo in je večinoma bolj recitativnega kot spevnega značaja. Za izvajanje maša ne bo pretežka, dasi naletimo na več mestih na dokaj kočljive alteracije in modulacije. Pri vsem plemenitem prizadevanju, ki ga je skladatelj pri svojem delu pokazal, pa dobimo v skladbi precejšnje pomankljivosti, ki vrednost skladbe občutno znižajo. Tako na primer domala v vseh delih manjkajo označbe za dinamiko in za brzino. Čeprav si jih spreten pevovodja lahko sproti ustvarja, ne da bi jih pripisal, vendar bo velikokrat v dvomu, ali se njegova interpretacija ujema s skladateljevo zamislijo ali ne. Motijo tudi nekatere, v kratki skladbi nepotrebne in neutemeljene ali naravnost moteče ponovitve besedila. Sicer je res, da skladatelji v daljše razpletene skladbah brez takih ponovitev skoraj ne morejo izhajati; tako posebno pri kratkih besedilih, kot na primer »Kyrie eleison« in podobno. Vendar je v teh primerih organična rast skladbe tista gonilna sila, ki sama od sebe prinese ponovitve teksta; ta primer pa v tej skladbi komaj da kdaj nastopi. Takoj v prvem delu se na pr. štirikrat po vrsti ponovi »več ne grešiti«, nekoliko dalje isto tako štirikrat »Tvojega ljubega Sina«. »Slava Bogu« se oglasi v zboru kar šestkrat; pri evangeliju slišimo štirikrat zaporedoma »verovati«. Več nedoslednosti in napak dobimo tudi v besedilu samem. Pravilno bo »Tvojemu veličastvu«, ne »veličanstvu«; dalje: »na korist Svoji sveti Cerkvi«, ne »Tvoji sveti cerkvi«. Pri »Svet« je sploh izpuščeno »Bog nebesnih čet«; ravno tam je enkrat »slava na višavi«, drugič pravilno »na višavah«; tudi je pravilno »ki prihaja«, ne »ki prihajaš«. Takih pomanjkljivosti bi morda še več dobili. Tudi glasbeni del bi bilo treba še izčistiti. Dosti nejasen je n. pr. na str. 8 spodaj v zadnji vrsti drugi takt. Težave bo delala zlasti pri izvedbi z večjim zborom ritmična stran skladbe. Naj navedem posebno zgled iz strani četrte. Tam dobimo v treh vrstah naslednje delitve not (note same iz tehničnih ozirov opustim): $\widehat{6}, \widehat{3}, \widehat{8}, \widehat{9}, \widehat{7}, \widehat{5}$.

(Namesto $\widehat{8}$ s šestnajstinkami bi morali edino pravilno pisati dvaintridesetinke!) Točna izvedba bo zelo otežkočena, če ne naravnost nemogoča. Trojnice, ki so za izvedbo tudi najlažje, že tako dobimo skoraj v vsaki vrsti, ponekod kar zapovrstjo. Taka po nepotrebnem zapletena mesta bi bila za izvedbo čisto enostavna, če bi jih skladatelj pisal recitativno s kakimi podloženimi akordi, kot je to preprosto storil na str. 11. Naj že pripišemo našete tekstovne in glasbene pomanjkljivosti premajhni pazljivosti prepisovalca, skladatelja ali cenzorja, v vsakem primeru občutno motijo. S primernimi popravki, v nekaterih odstavkih tudi brez njih, pa skladba ne bo brez koristi in se bo dala lepo izvajati.

M. Tome.

H. Volarič: Missa in honorem s. Andreae Apostoli. — H. Volarič: **Missa in honorem s. Petri Apostoli.** — Prva maša je zložena za tri moške glasove s popolno orgelsko spremljavo. Cena 20 lir. Druga je pa pisana za štiriglasen moški zbor; posebna orgelska spremljava je le na nekaterih mestih izpisana. Cena 15 lir. Tisk prve maše je lep, čitljiv, pri drugi nekoliko manj. Obe izdaji je oskrbel in tudi izboljšal E. Komel. V koliko se te dve izdaji razlikujeta od izvirnika, ne morem soditi, ker ga nimam pri roki. Vsekakor pa zaslužita, da ju sprejmemo z veseljem. Hrabroslav Volarič (1863—1895) je umrl komaj 32 let star; bil je kljub svoji mladosti zelo plodovit in soliden skladatelj. Kot takega ga poznamo po pesmih, ki so še zdaj v rabi (Slovenskim mladenkam, Divja rožica, Domovini, Razstanek, Eno devo le bom ljubil in druge), kot takega nam ga predstavljata tudi te dve deli. Povsod je čutili skladateljevo varno roko: pevski stavek mu gladko, mirno teče; prehodi so dobro preiščljeni, le včasih za spoznanje nemirni; oblikovno je zanesljiv, slog mu je cerkven. V teh ozirih bi si ga lahko tudi marsikak sedanji cerkveni skladatelj vzel za zgled. Čeprav so te skladbe nastale nekako pred 50 ali 60 leti, vendar so še vedno sveže in bolj življenja polne kot skladbe kakih poznejših, tudi splošno priznanih avtorjev. Pri maši v čast

sv. Petru je na primer mesto »Et unam sanctam catholicam...« modulatorično kar sodobno občuteno. Obe skladbi, ki sta tudi v ceni zmerni, moškim zborom priporočamo. Obe je založila »Katoliška knjigarna« v Gorici. Cene so: »S. Petri« partitura 15 lir, glasovi po 4 lire; »S. Andreae« partitura 20 lir, glasovi po 8 lir. M. Tome.

Missa pastoralis brevissima, quatuor vocibus inaequalibus concinenda comitante organo composita a Dr. Francisco Kimovec 1917. — Ta lepa in ljubka pastoralna maša našega plodovitega skladatelja dr. Kimovca, objavljena l. 1933 v prilogah »Cerkvenega Glasbenika«, je izšla sedaj kot zborovska partitura. Kot taka bo pevcem jako dobro služila; v prvotni izdaji oz. partituri so se namreč pevci ponekod zares težko prav znašli. Mašo oz. to zborovsko partituro našim cerkvenim pevskim zborom toplo priporočamo. Cena 15 lir, pri skladatelju 12 lir. St. P.

Dr. Frančišek Kimovec: **Ave Maria** za dva enaka glasova z orglami. Natisk dovolil škof. ordinariat v Ljubljani. Ljubljana 1944. Samozaložba. Opalografiral Roman Pahor, Ljubljana. — Ta skladba ima že sama po sebi in po svoji umetni izdelavi svojo vrednost. Glasova nastopata skoraj neprestano v melodično izrazitih imitacijah, tu in tam celo v daljših melizmah. Ugodno preseneti modulacija iz B v Ges pri »Sancta Maria« in delno recitiranje. Orgelsko spremljanje glasova samostojno nosi in podpira. Skladbo moreta izvajati ali dva enaka glasova: tenor in bas, sopran in alt, pa tudi dva različna: n. pr. sopran in bas. Skladbo zelo priporočamo. Cena partituri L 7, glasovi po L 2.50; pri skladatelju L 5.50 in 1.80. St. P.

Dr. Fr. K. Lukman: **O sveta večerja**. — V izbrano cerkvenem duhu zložena pesemska skladba je namenjena mešanim zborom in je posvečena zlatomašniku g. prelatu dr. Alešu Ušeničniku. Je skladba boljše vrste. Stane L 3. St. P.

Franc Premrl: **Dve Marijini pesmi** za mešani zbor. 1. O ljuba naša Mati. 2. Zvon večerni. — Pesmi sta zloženi v ne težkem, vendar dostojnem, ljudskemu značaju se bližajočemu slogu. V začetku druge pesmi naj pojo vsi soprani. Cena 4 lire. St. P.

Prečudna je nocojšnja noč. 8 starih božičnih pesmi za klavir in petje priredil Luka Kramolc. 1943. Samozaložba. — Zbirka je izšla za Božič 1943 in prinaša stare preproste božične napeve iz raznih krajev naše domovine z enako preprostim, lahkim spremljanjem. Kot zadnja je pridejana Franc Gruberjeva obče znana »Sveta noč«, namenjena najmlajšim pianistom. Pesmi so prikladne predvsem za domače božično veselje. St. P.

Dr. Fr. Kimovec: **Missa pastoralis »Lepi hlevček Betlehem«** za štiriglasni mešani zbor z orglami in orkestrom. Druga izdaja. — Ta v našem listu l. 1941. na straneh 120—122 podrobno opisana latinska maša, zložena na melodije raznih naših priljubljenih božičnih pesmi, je izšla že v drugem natisu. V tem natisu so pri posameznih spevih naznačene dotične pesmi. Tudi je ponekod možno petje olajšati, da pojo mesto zbora le posamezni glasovi. Tudi to je v partituri označeno. Fuga pri sklepu Credo se lahko opusti in pri nakazanem znamenju spev preskoči in zaradi tega izdatno skrajša. — Izvrstno, božično živahno, a vendar vseskozi dostojno in v nekaterih delih zelo slovesno mašo ponovno toplo priporočamo. St. P.

L. Ma v: **Trije Pokropi me** za mešani zbor in orgle. — Prvi je enoglasen, deloma porazdeljen na posamezne glasove. Orgelski del je izpeljan enotno, gladko, posebno zanimivo pri Slava Očetu. Drugi pričenja vokalno; fugirano in imitatorično. Nadaljevanje z orglami je deloma enoglasno, deloma večglasno. Vse teče naravno in dosledno. Tretji prične štiriglasno zborovsko, hormofonsko. Sledijo posamezni glasovi z orglami, dokler se zopet ne združijo v štiriglasje. Pri glasovih naj bi stalo povsod mesto sopran-alt: soprani-alti, potem basi itd. Skladbe so odlične. Cena 6 lir. (Poljanska 15.) St. P.

L. Ma v: **Pet Marijinih** za mešani zbor. Ponatis iz zbirke »Mati objokanih«. — Prvi dve sta kratki; prva primerna celo za odpev pri litanijah. Tretja, četrta in peta so daljše. Vse so iskrene, nekatere (1., 3., 5.) zajete iz našega ljudskega občutja. Jih prav toplo priporočamo. St. P.

Razne vesti.

Predsednik Cecelijanskega društva za ljubljansko škofijo, škofijski kancler msgr. Jože Jagodie je bil 14. septembra promoviran na ljubljanski univerzi za doktorja teologije. K promociji mu najiskreneje čestitamo.

Rektor naše Glasbene akademije Julij Betetto je bil od proforskega zbora vnovič izvoljen za rektorja, in sicer za dobo naslednjih dveh let.

G. Avgust Kos, bivši davčni uradnik in zaslužni glasbenik, pevovodja in organist, ki je kot tak marljivo deloval v Krškem in Ptuju, je obhajal 1. avgusta svojo sedemdesetletnico. Od l. 1935 dalje v Ljubljani v pokoju živečemu jubilanu prav iskreno čestitamo.

Profesor Franjo Dugan, zaslužni hrvaški organist in skladatelj, je obhajal 11. oktobra 70letnico rojstva. Ob tej priliki je bivši Duganov učencec profesor Mladen Stahuljak priredil v zagrebški stolnici orgelski večer in izvajal izključno Duganove skladbe za orgle, ki so pred leti izšle v posebni izdaji. Odličnemu hrvaškemu cerkvenemu glasbeniku in velikemu mojstru na orglah, dragemu prijatelju prof. Duganu ob jubileju prav iskreno čestitamo.

6. oktobra je preminul v Ljubljani Janko Grad, bivši okrajni šolski nadzornik in upravitelj v Mostah. Kot učitelj je služboval na mnogih krajih naše dežele in kot tak na več mestih vršil tudi organistovsko službo. Tudi v novi mestni ljubljanski župniji v Mostah je vestno oskrboval cerkveno petje in orgljanje. Sam je bil dober pevec. Značajan katoliški mož, učitelj in vzgojitelj in mnogostranski kulturni delavec. Kot človek izredno blag. Vsi, ki so ga poznali, ga bodo ohranili v najlepšem spominu. Naj počiva v miru!

Umril je 24. oktobra v Ljubljani kontrabasist Jakob Medved, član opernega orkestra, star 65 let. Naj počiva v miru!

Naš rojak Rudolf Mecilošek, župnik v Kraljevem v Srbiji, je umrl tamkaj v noči od 11. in 12. avgusta kot žrtev letalskega napada. Bil je vzoren, požrtvovalen dušni pastir. Služboval je najprej v Paračinu, potem v Kraljevem. Bil je tudi nadarjen pevec in glasbenik, ki se je kot tak udeleževal že v semenišču kakor tudi pozneje. R. I. P.!

Prvi petek v septembru je v boju padel hrabri poveljnik domobranske posadke v Črnem vrhu nad Idrijo, podporočnik Jože Jakoš. Že med vojsko je vstopil v ljubljansko orglarsko šolo in kazal velik talent. Tudi sicer je bil vzgleden fant. Bog mu obilno plačaj njegovo žrtev!

V ljubljanski operi so pričeli novo sezono predstav s premijerami: Janačkovo »Jenufo«, ki jo je dirigiral dr. Danilo Svara, Massenetovo »Manon« in Verdijevo »Traviato«, ki ju je vodil Demetrij Žebre, ter Thomasovo »Mignon« in Dostalovo opereto »Clivia«, ki ju je dirigiral Samo Hubad.

Izšli sta dve domobranski pesmarici. Prva »Domobranci pojemo!« vsebuje 28 pesmi z notami, druga, brez not vsebuje 60 slovenskih narodnih pesmi, je namenjena hkrati vsem prijateljem slovenske narodne pesmi.

NAŠE PRILOGE

Današnja glasbena priloga v obsegu štirih strani prinaša dr. Fran Mlinar-Cigaletovo Ave Maria za glas oziroma enoglasni zbor višjih glasov z orglami (prirejena je iz mešanega zbora, ki je izšel v »C. Gl.« 1915, št. 11), Rudolf Bušičevo božično »O čuj, presrečni človek moj« in Anton Jobstovo adventno »Marija, zgodnja Danica«. Posamezni glasovi se dobe pri naši upravi po 1 liro.

Verantwortlicher Redakteur und Herausgeber -tanko Premrl in Ljubljana — Odgovorni urednik lista in glasbene priloge in izdajatelj Stanko Premrl v Ljubljani. — Številka ček. računa 10 749. — Gedruckt bei Ljudska tiskarna in Ljubljana — Tiska Ljudska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič).

Izhaja kot mesečnik v dvojnih številkah. Cena listu z glasbeno prilogo vred 30 lir, za dijake 20 lir. — Uredništvo: Zarnikova ulica 12. — Uprava: Semeniška ulica 2.